

[ובזה אחר זה, לדעת האומרים איסור חל על איסור בכולל, חל איסור טומאה על איסור בעל מום מפני שכולל איסור אכילה].

א. זר ששימש בטומאה אינו חייב משום טומאה (תוס'; רמב"ם ביאת המקדש ט,יא), שלא הוזהרו בטומאה אלא כהנים, כמו שנאמר דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו... (תוס'). ויש מי שכתב בטעם הדבר שלא הוזהר הטמא אלא הראוי לעבוד ולא זר (כסף משנה שם). יש מי שכתב שלפי הטעם שכתבו התוס' אף בכמה שהזר כשר אינו מוזהר משום טומאה, משא"כ לפי הטעם השני (עפ"י דבר אברהם ח"ג ו.ו. נראה לכאור' שאף להתוס' י"ל שגילה הכתוב בבני אהרן וה"ה לכל העובדים הכשרים בבמה, שאין מסתבר שהכהן יגרע בה מהזר).
והמאירי כתב שזר ששימש בטומאה דינו כזר ששימש בשבת.
ב. זר שהוא בעל מום, נראה שחייב משום זרות ולא משום בעל מום (עפ"י מנחת חינוך ערה).

ז. זר שאכל מליקה; רבי חייא אומר: חייב שתים, משום זרות ומשום נבילה. ולבר קפרא אינו חייב אלא משום זרות. [גם כאן חלו שני האיסורים בבת אחת, בשעת זריקת הדם (עפ"י תוס' ועוד), אבל 'איסור כולל' אין שייך באלו, הלכך בזה אחר זה לא חל איסור על איסור לכולי עלמא].
א. הראב"ד כתב לפרש שלכך זרות ונבילה חלים כאחת, מפני שכשהביא סימני גדלות חלים עליו איסור זרות ואיסור נבילה אעפ"י שהעוף הזה עדיין לא נמלק, מ"מ חל עליו איסור נבילה כלפי נבלות אחרות. ושאר הראשונים חולקים (ערמב"ן וריטב"א ומאירי. וכ"מ מרש"י ותוס' ורמב"ם מעה"ק יא,ט).
ב. הלכה כרבי חייא לחייב שתים (רמב"ם שם).

דף לד

נד. א. אכל אדם אכילה אחת ונתחייב עליה חמשה קרבנות – כיצד?
ב. שנים שקידשו שתי נשים והוחלפו בשעת כניסתן לחופה – כיצד אפשר שיתחייבו בין כולם ט"ז חטאות ויותר?

א. טמא שאכל חלב ביום הכיפורים והיה נותר מן המוקדשין – חייב ארבע חטאות (משום אכילת קודש בטומאת הגוף; אכילת חלב; אכילת נותר; אכילה ביוהכ"פ) ואשם אחד (אשם מעילות).
[מבואר במקום אחר (כריתות יד) שמדובר שאכל כזית חלב ואכל עוד כזית מאכל אחר להשלמת שיעור ככותבת, כגון שאכל כוליה בחלבה או שאר מיני מאכלים, אבל אכל כזית בלבד אינו חייב משום יוהכ"פ. ואם אותו כזית נוסף הוא של פיגול – חייב חטאת נוספת. ואולם חתיכה אחת אי אפשר שתהיה פיגול ויהא בה חיוב נותר, אלא או מבהמה אחרת, או מאותה בהמה וכגון שחלק אחד ממנה עלה ע"ג המזבח ופקע פיגולו ע"כ, ולכך יכול לחול עליו איסור נותר. ואם אכל ממנה עוד כזית דם – חייב חטאת נוספת אלא ששוב אין כאן 'אכילה אחת' שהרי אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים].
אם היה שבת והוציאו מרשות לרשות בפיו (ובליעתו זוהי הנחתו. תוס') – חייב חטאת משום מלאכת שבת, וגם משום מלאכת יוהכ"פ – למ"ד יש עירוב והוצאה ליוהכ"פ (וכן הלכה. רמב"ם, תוס', רשב"א, ר"ן ועוד; או"ח תטז, ד, תרי"א, ב. וע' שאג"א ע). ויש דעת תנאים שעל חילול שבת ויוהכ"פ אינו חייב אלא אחת (ע' בחולין קא ובראשונים).

מבואר בתוס' ובשאר ראשונים שאיסורים שונים בשמם ובמהותם, כגון אכילה והוצאה, אין שייך לומר בהם 'אין איסור חל על איסור'. ומפרש"י לכאורה אין גראה כן.

ב. שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה הוחלפו בשגגה; אם היו שני אחים והן שתי אחיות, וגם היו נדות, באופן שחל איסור על איסור, אם על ידי 'כולל' או 'מוסיף' [לחד מאן דאמר] או בבת אחת [כגון שעשו שליח לקדש והן עשו שליח לקבל הקדושין ופגע שליח בשליח, וראו דם נדות באותו זמן (לאו דוקא, אלא גם אם ראתה קודם ולא טבלה עד לאותו זמן. תוס') שחלו האיסורין על ידי קדושין כאשר היו האנשים בני י"ג והנשים בנות י"ב. (כפרש"י. והתוס' הביאו גרסה 'ששופעות מתוך ג' לאחר ג'. וכ"כ רמב"ן בשם ר"ח, ולפנינו הגירסה בר"ח י"ג)] – הרי כל ארבעתם חייבים משום איסור אשת-איש, אשת-אח, אחות-אשה, ונדה. ואם בעלו ושנו, או אפילו באותה ביאה חייבים על כל כח וכח (אף בהעלם אחד) – לדברי רבי אליעזר.

א. יש אומרים שלרבי אליעזר אין חייב על כל כח וכח אלא האיש שעושה הפעולה ואינו נידון כאנוס, אבל האשה נידונית כאנוסה בדבר, שיצרה אנסה (ע' משך חכמה יתרו יט, יז). ויש שאינם מחלקים בדבר וסוברים שאין זה נחשב אונס לפטור מחיוב קרבן (ע' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ד טו עמ' קפב. וי"א שגם האנוס חייב קרבן – ע' באריכות בחדושי הגר"ר בנגיס ח"א נט).

ב. הרמב"ן נסתפק לומר שאם ראו נדות בהגיען לשלש שנים וחלו עליהן כל האיסורין בבת אחת, גם אם אחר כך טבלו וראו שוב – חייבים עליהן משום נדה [אף אם לא ננקוט שאיסור מוסיף חל על איסור] ששם נידות באשה אחד הוא. ומהרשב"א משמע שאין סובר כן אלא הרי זה כאיסור חדש. וכן דעת הריטב"א.

[אותן נשים צריכות פרישה שלשה חדשים מבעליהן כדי להבחין בין זרע כשר לזרע פסול, שמא נתעברו מביאת-פסול. ופירשו בגמרא שאע"פ שאין הבתולה מתעברת בביאה ראשונה, בבעלו ושנו מתעברת. ובקטנות ושיאין ראיות לילד – אין צריך המתנה באופן זה שאינו שכיח].

כללים וחילוקי דינים בדין 'טעה בדבר מצוה' – מבואר בפסחים עב.

גה. א. כאשר התינוק יונק ועיבוד האם מסכנו, מה יעשו?

ב. ביאה שלא כדרכה באשתו, מהו?

ג. באלו אופנים לא נאמר דין טבילה לאשה משום טומאת-שכיבה?

א. לדברי רבי אליעזר, כל כ"ד חדש שהאם מניקה את בנה, הואיל והריונה סכנה לילד לכך יהא דש מבפנים וזורה מבחוץ. אמרו לו: כמעשה ער ואונן הוא זה [ונחלקו רבי מאיר וחכמים אם משמשת במוך, או משמשת כדרכה ומן השמים ירחמו. כמפורט לעיל יב].

יש מי שפירש שבאמת רבי אליעזר סבר כחכמים שאסור לעשות כן רק כוונתו לומר שאם אינו יכול לפרוש ממנה, יעשה כן משום סכנה (עפ"י משך חכמה וישב לה, ה).

ב. משמע בסוגיתנו שביאה שלא כדרכה אסורה משום השחתת זרע, שכך נהגו ער ואונן והמיתם ה' על מעשיהם הרעים.

א. התוס' הקשו מכמה מקומות שמשמע להתר, ותרצו תרוץ אחד שמדובר שם בלא הוצאת זרע. וכן דעת הרמב"ם (איסורי ביאה כא,ט). ועוד אמר ר"י שאין נחשב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד, אבל באקראי בעלמא שמתאוה לדבר ולא כדי להשחית זרעו – מותר (וכן נקט הר"ד יב) כתירוץ זה. וע' גם בתוס' סנהדרין וכתובות לט. ורא"ש בשיטמ"ק שם; טור אה"ע כה ורמ"א. וכן נקט המהרש"ל לעיקר. וע"ע אגרות משה אה"ע ח"א סג, ג וח"ד ע).
ב. ישנה דעה בגמרא (סנהדרין נח) שבן נח שבא על אשתו שלא כדרכה – חייב, שלא הותר לו אלא כדרכה (ודבק באשתו). ורבא דחה זאת.

ג. מיעטו חכמים מדרשת הכתובים שבביאה שלא כדרכה אינה צריכה טבילה משום שכיבה (ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב). והוא הדין להעראה (שכבת זרע). ורבי יהודה הוסיף למעט כלה מטבילה זו. (הון בנו של רב נחמן שאל האם נאמר שטעמו משום שהתורה חסה על תכשיטי כלה, ורב נחמן פירש לו טעמו לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה, ולכך מיעטה משכבת זרע).

א. הלכה כחכמים שהכלה נטמאת בביאתה. ואפילו קטנה שאינה ראויה לעיבור. ודוקא מבת שלש שנים ויום אחד שביאתה ביאה. והמאירי הביא שיש פוסקים כרבי יהודה.
וכל זה כשלא נגעה בה שכבת-זרע מבחוץ שאינה טמאה משום מגע, אבל נגע בבשרה מבחוץ, או שפלטה – לדברי הכל טמאה (עפ"י תוס' וש"ר; ים של שלמה).
ב. יש מדייקים מדברי רש"י שאפילו בהעראה, אם הזריע – טמאה [ומאידך אם גמר ביאתו ולא הזריע – אינה טמאה]. ויש חולקים (ע' שער המלך הל' איסורי ביאה ג,טו; קרן אורה; אבי עזרי הל' שאר אבות הטומאות ה,י').

דפים לד – לה

נו. מה דין הנשים דלהלן לענין שלשה חדשי הבחנה שהצריכו חכמים להמתין מלינשא אחר ביאתן; –
א. קטנה.
ב. בביאת זנות; אנוסה ומפותה.
ג. גיורת ומשוחררת – גדולה וקטנה.

א. לפי לשון אחת בדברי שמואל, קטנה בת ישראל צריכה להמתין שלשה חדשים אחר ביאתה כדי להינשא (וכדברי רבי מאיר (להלן מב). ואעפ"י שאינה בת בנים, גזרו בה חכמים אטו גדולה. רש"י ועוד). ואולם בכגון משנתנו שהוחלפו הנשים בשעת כניסתן לחופה, לא גזרו חכמים בקטנות שאינן ראויות לילד מפני שחילוף לא שכיח, ולכן מחזירין אותן מיד לבעליהן. ולפי לשון אחרת אמר שמואל שקטנה אינה צריכה להמתין. ופירשו בגמרא לפי דברי שמואל במקום אחר, שאם היתה נשואה ומיאנה בבעלה – אינה צריכה להמתין (הואיל ואין מיאון בגדולה, אין לגזור בה משום גדולה). ואם נתגרשה בגט – צריכה להמתין [ודלא כרבי יהודה ורבי יוסי (להלן מב)]. והנידון המדובר כאן הוא בביאת זנות; ללשון אחת גזרו אף בזנות [מלבד בגיורת ומשוחררת כדלהלן], וללשון אחרת לא גזרו בקטנה, שאין שכיח בה זנות.
גם הפוסקים במפותה גדולה שצריכה להמתין כדלהלן, בקטנה מודים שאינה צריכה להמתין, שזנות בקטנה אינו שכיח (עפ"י מאירי; ריטב"א מג. ריא"ז פ"ד ה"ה).